

Zase seminárka!

Aneb velmi stručná příručka pro napsání seminárky

Ondřej Filipec

**VAROVÁNÍ: Šíření tohoto „díla“ vůbec není trestné. Naopak: je žádoucí.
Hlavně mezi studenty.**

Obsah

Vzkaz studentům	2
Seminární práce	3
Výběr tématu	3
Zúžení tématu	4
Cíl práce	4
Výzkumná otázka	5
Hypotéza	5
A co zdroje?	6
Jak poznat odborný zdroj?	7
Začínáme psát	8
Jak napsat úvod práce?	9
Úvod mám a co dál?	12
Co styl psaní?	13
Jakou formou mám psát?	14
Tabulky, grafy, obrázky	16
Psaní závěru	17
Seznam pramenů a literatury	17
A co dál?	17
Práci mi vrátil k přepracování	18
Doporučené zdroje	20

Vzkaz studentům

Ve své roli vysokoškolského pedagoga se setkávám s poměrně častým problémem. Totiž že studenti dělají pořád dokola ty samé chyby, které opakovaně musím během konzultačních hodin vysvětlovat. Znovu a znovu. Přitom by stačilo je odkázat na velmi stručný text. Ten, který zrovna držíte v rukou. Tento text Vám samozřejmě nezaručí, že napíšete kvalitní práci, která bude hodnocena jako vynikající. Pomůže Vám vyvarovat se základních chyb, kterých se dopouští většina začátečníků a tím předejít zklamání, když Vám bude seminárka vrácena a budete ji muset pro formální nedostatky přepracovávat. Hodně štěstí při čtení a následném psaní!

Seminární práce

A je to tady, začátek nového semestru. Vymyslel si na nás seminárku! (To nám jako nemohl zadat jen prezentaci, jako na jiných kurzech? K čemu mi to bude?). Seminárku si vyučující nevymyslel, aby Vám zadal práci. Upřímně, i vyučující nemají moc rádi seminárky, protože s nimi stráví daleko více času, než když si jen poslechnou Vaši prezentaci během semináře. Dělají to pro Vás, protože chtějí, ať rozšíříte své znalosti a hlavně, ať se naučíte psát. Budete to potřebovat. Teda, pokud neskončíte za pokladnou v Lidlu.

Tak teda fajn, nějak si to odbudu! A tady už nastává problém, protože seminárku není možné odfláknout. Je potřeba si vybrat dobré téma, stanovit si cíle, určit co chci zkoumat, najít dobré zdroje a hlavně napsat smysluplný text. Seminárka na vysoké škole nemá ten samý styl, jak jsme byli zvyklí na gymplu (nebo na obchodce, to je jedno). Nestačí „okopčit“ pár odstavců z wikipedie (to se nesmí!!!), a dát tam pár vlastních názorů, které určitě pana učitele potěší. Na akademické půdě je seminární práce odborným textem.

Výběr tématu

To je prostě základ. Někdy téma je zadáno (sakra, proč nám vybral témata, o kterých nic nevím?). Je to protože učitel ví, které téma jde zpracovat a kde je dostatek zdrojů, popřípadě, když se zaseknete při psaní, vyučující ví jak Vám pomoci. Často je to proto, že už na to téma sám něco napsal. Někdy téma zadáno není a můžete si vybrat.

Fajn, aspoň můžu vybrat něco, co mě baví. Ale dejte si pozor! Téma by mělo být přiměřené. Pokud bude příliš obecné, tak se ztratíte. Např. na téma „demokracie“ můžete napsat 20 knih, ale stejně se nikam nedostanete. Když si naopak zvolíte téma úzké, práci dopíšete

za 10 minut, protože zjistíte, že to dál fakt nejde. Např. téma „demokratické principy v rozhodovací praxi faraona Tutanchámona v letech 1333-1323 př. n. l.“. Téma musíme zvolit přiměřeně rozsahu, aby nebylo moc široké. Začněme od toho, co nás zajímá. Např. působení EU na členské státy (to jako fakt někoho zajímá?). Ale ano.

Zúžení tématu

Jelikož všichni začínáme zpravidla od toho širšího, téma lze zúžit třemi způsoby:

- Obsahově (uděláme ho jednoduše konkrétnější).
- Časově (vymezíme ho časem „v období od do“).
- Geograficky (vymezíme místem „v ČR“ nebo „tam a tam“).

Takže máme ono „působení EU na členské státy“. Fajn, je to široké. Co třeba „působení EU na ČR“. Pořád široké... Co tedy „působení EU na ČR v oblasti odpadové politiky“. To už zní docela konkrétně a téma je hezky ohraničeno. Ne všechno musíme nacpat do názvu. Dále v seminárce můžeme vymežit (v úvodu), že budete zkoumat jen určité období. Například po přijetí Lisabonské smlouvy, nebo po vstupu do EU, nebo si určíte jiný významný milník...

Cíl práce

Každá práce by měla mít svůj cíl. Bez toho to nejde. Seminárka musí někam směřovat a musíte si stanovit, kam zhruba chcete dojít. Chcete prozkoumat, jak předpisy EU ovlivnily národní předpisy v oblasti odpadové politiky? Nebo chcete zkoumat, jak je na tom ČR z hlediska nakládání s odpady? Nebo chcete jen popsat, které oblasti byly ovlivněny vstupem do EU? Cíl může být různě ambiciózní. Nejlehčí je něco popsat, složitější je něco odhalit, zjistit proč to tak je.

Výzkumná otázka

Výzkumná otázka je spojena s cílem práce (to je logické, že? Nemůžu mít za cíl najít příčiny demokratického deficitu v EU a dát si výzkumnou otázku na vztah Donalda Trumpa k Velké Británii). Výzkumná otázka je základ. Pokud mám dobrou výzkumnou otázku, pak je tady šance, že i má práce bude dobrá (jak to ale jako mám poznat, co je dobrá a co špatná otázka?). Jednoduše řečeno, některé otázky směřují k popisnosti: Kolik je poslanců v Evropském parlamentě? Je Velká Británie v Schengenu? Kdy byl přijat Jednotný evropský akt? Takové otázky fakt nemají smysl. Jednak směřují k popisnosti a taky jde na ně jednoduše odpovědět, stačí „zagooglit“.

Dobré výzkumné otázky směřují k analýze a často se ptají „proč“ nebo „jak“. Jak ovlivňuje EU tvorbu legislativy v ČR? Proč Irové odmítli návrh Lisabonské smlouvy v referendu? Jaké důvody vedly k úspěchu populistů v ČR? Proč jsou ženy v Poslanecké sněmovně podprezentovány? To už jsou otázky úplně z jiného soudku, protože potřebují hlubší analýzu. A o to nám v seminárce jde.

Dobré výzkumné otázky tedy začínají slovy „proč“ a „jak“, ty špatné „je“, „není“, „kolik“, „vede“, „nevede“. Není to ale železný zákon.

Hypotéza

Práce může obsahovat i hypotézu (a to je co přesně?). Hypotéza je odhadovaný vztah mezi dvěma proměnnými (něco co se mění). Jedna je závislá na změně druhé (té nezávislé). Takže máme nezávisle proměnnou (ta která se mění nějak sama) a závisle proměnnou (ta se nám změní, když se změní ta nezávislá (sakra, nějak se v tom ztrácím už)). Ukážeme si to na příkladu. Máme hypotézu: čím delší praxe

soudců (nezávisle proměnná), tím méně vracených případů (závisle proměnná). Je to logické a souvisí to? Asi ano.

Základní vztah může být dvojitý: Čím více, tím více (pozitivní korelace) nebo čím více, tím méně (negativní korelace). Důležité je, aby obě proměnné nějak byly měřitelné. Tak schválně, jak budeme měřit délku praxe soudců? Oslovíme soudce, nebo jinak získáme data o délce jejich praxe. Na druhé straně budeme zkoumat, kolik případů bylo danému soudci vráceno. Rozumíme si?

Obdobně jako u výzkumných otázek, některé hypotézy jsou jednoduché a popisné, jiné naopak směřují k analýze. Pokud si nejste jisti, raději se poraďte s vyučujícím. Formulovat dobrou hypotézu dá zabrat i zkušeným akademikům.

Hypotéza by každopádně měla být formulována jasně a konkrétně, měla by obsahovat jasně vymezené proměnné. Proměna jedné hodnoty vede k proměně druhé. Žádné asi, možná, snad... Dobrá práce však neodhaluje pouze vztahy mezi proměnnými, ale snaží se také pátrat po příčinách. Proč tomu tak je.

Více o hypotézách se dozvíte třeba na internetu. Však si poradíte ☺

A co zdroje?

Můžete mít úžasné téma, skvělou výzkumnou otázku, ale pokud nemáte zdroje, tak máte problém. Proto je fajn se předem podívat, jestli na to zdroje jsou (teď opravnu nemám na mysli, jestli už někdo na to napsal diplomku na theses.cz). Zkuste se podívat na Google Scholar (je to gůgl, ale vyhledává odbornější texty, než obyčejný gůgl). Nabízí se také Google Books. A v neposlední řadě, byste měli najít místní knihovnu a podívat se tam. Když ne kvůli seminárky, tak

už z principu. Student by měl vědět, kde je knihovna a kdo ví, třeba tam potkáte i nějaké kamarády. NAVÍC! V knihovně je ochotný personál, který vám pomůže najít zdroje.

Knihovna má další výhodu. Existují tam databáze, kde jsou tisíce článků, které můžete použít na psaní diplomky. Databáze jako EBSCO, SCOPUS, Blackwell, HeinOnline a další nebo také vyhledávač Summon. Stačí si kliknout na elektronické zdroje a zadat klíčové slovo, ono už Vám to něco vyhodí. A pokud ne, vždycky se můžete zeptat. Třeba té pěkné slečny či kluka, co stojí poblíž.

O přístup k databázím se můžete pokusit z domu, ale nebudete moc úspěšní. Proč? Může za to IP adresa. Za přístup do databází knihovny platí tučné peníze, takže přístup je často omezen pouze na IP adresy z knihovny nebo z fakulty.

Takže, než začneme psát, měly bychom najít nějaké zdroje, které se budou hodit.

Jak poznat odborný zdroj?

Pokud mám dostatek kvalitních zdrojů, je tu šance napsat dobrou práci. Pokud kvalitní zdroje nemám, dobrou práci nenapíšu, ať se snažím sebevíc. Bohužel, na internetu moc odborných zdrojů není. Proč? Zejména protože důsledně nepoužívají poznámkový aparát a protože neprošly recenzním řízením, kde byly kritizovány oponenty. Proto je třeba hledat ve specializovaných databázích a knihovnách. Pozor, i zde ale můžeme najít neoborné zdroje nebo zdroje ne příliš vhodné pro psaní seminárek (teď narážím na využívání učebnic). Odborný zdroj by určitě měl mít: autora (člověk nebo instituce), poznámkový aparát, být uveřejněn na seriózním nosiči (Novinky.cz ani Wikipedie nebo Parlamentní listy to fakt nejsou. Myslím tím

akademické časopisy, konferenční sborníky, akademické monografie). Zpravidla dohledáte, jestli ten časopis je odborný nebo ne (Euro, Reflex, Žena, Respekt atd.) akademickými časopisy nejsou.

Kromě toho, odbornost časopisu poznáte, až se trochu začnete orientovat v tématu. Jestli někdo přináší dobré, daty podložené argumenty, nebo jen něco popisuje a „žvaní“ bez hlubší argumentace a malým počtem zdrojů (i takové akademické časopisy se najdou). Takže na výběr literatury pozor! V každém případě by se v práci měly vyskytnout články z odborných akademických časopisů. To je základ. Navíc ukážete vyučujícímu, že umíte hledat kvalitní zdroje, což je plus.

Začínáme psát

Nejhorší je začít. Pak už to ale jde nějak samo. Tedy, pokud neprokrastinujete a neuvíznete v prokrastinačním trojúhelníku (Facebook, e-mail, Youtube). Na psaní práce je potřeba si vyčlenit nějaký čas. Zpravidla ho budete potřebovat víc, než si myslíte. Proto je dobré mít nějakou rezervu pro případ, když narazíte na nějaký fakt dobrý film nebo Vás kámoška vytáhne ven.

Studenti často mají problém, že píšou práci na poslední chvíli. Pak je práce „odfláklá“, jsou v ní gramatické chyby a překlepy a zbytečně Vám to sráží hodnocení.

Práce má svou titulní stranu, jejíž podoba je upravena dle fakultních norem. Je na ní název seminárky, jméno a příjmení autora, často i název kurzu, datum odevzdání a instituce.

Za titulní stranou se nachází čestné prohlášení. Tam je psáno něco v tomto smyslu: „Čestně prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje“. Datum, místo +

podpis, kterým deklaruujete, že jste práci nikde „neokopčili“ z jiné diplomky (ano, i takové případy jsou a často končí špatně).

Pak následuje obsah práce, který je vhodné vkládat automaticky. Je na to funkce ve Wordu: Odkazy – Obsah – a vložit. Aby Vám to ale fungovalo, musíte mít naformátované názvy jednotlivých kapitol (normálně označíte myší, a v nabídce stylů zvolíte Nadpis 1, nebo podle dalších úrovní textu Nadpis 2, 3 atd.). Samozřejmě, styly nadpisů lze formátovat a upravit. No a pak když to budete mít vše správně označeno, tak dáte vložit obsah a je to. Tradá, dokonce se Vám automaticky našly stránky. Je to dobrá věc. Stačí vždycky dát aktualizovat a Word Vám automaticky načte číslo stránky, kde začíná příslušná kapitola, dobré co?

Jak napsat úvod práce?

Tady si vyjasněme jednu věc. Úvod práce není to samé jako úvod do výkladu. Na tomto místě musíme práci vymezit. Počkat, to už jsme přece dělali? Ano, akorát teď to napíšeme.

Takže první odstavec stručně představí téma práce: *„Tato seminární práce pojednává o problematice transpozice směrnic v České republice. Jedná se o téma z právního hlediska významné, jelikož ...“* takhle nějak stručně představíme téma.

Další odstavec by měl stanovit hlavní cíl práce, respektive také vedlejší cíle. *„Hlavním cílem předkládané práce je prozkoumat procesní faktory, které mají negativní vliv na problematiku transpozice směrnic. Jedná se o cíl poměrně ambiciózní, protože...“*

V dalším odstavci by měly být vymezeny výzkumné otázky, popřípadě stanoveny hypotézy. Takže tato část práce by mohla začínat slovy:

„Hlavní výzkumná otázka této práce zní: „jaké negativní faktory nejvíce ovlivňují transpozici směrnic v České republice a jak je možné tyto faktory omezit?“

Následuje odstavec, kde představíme strukturu práce. Nebudeme z toho dělat detektivku a narovinu čtenáři napíšeme, kolik má práce kapitol: *„Tato práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá problematikou směrnic v obecné rovině. Konkrétně se věnuje...“*. Zde je možné i napsat, proč byla zvolena taková struktura a né nějaká jiná.

V dalším odstavci by měla být alespoň naznačena metodologie (co to, jako, je???). Prostě napíšete, jestli je práce případová studie nebo je to komparace (srovnání něčeho). Pokud je to případová studie, tak potom jaká? Máme různé typy případových studií. Strýček Google poradí a ano, naleznete wikipedii. Tam se např. dočtete, že nějaký R. E. Stake nebo R. K. Yin člení případové studie různým způsobem. Například na exploratorní, deskriptivní, explanatorní nebo testovací. Jednoduše vybere a napíšeme, proč zrovna ta naše je taková.

„Tato práce je pojímána jako případová studie věnující se problematice transpozice směrnic. Z hlediska dělení R. K. Yina se jedná o studii exploratorní, jelikož převážně rozkrývá problematické aspekty transpozice směrnic. Z jiného pohledu se však může jednat o studii ...“ Asi tak nějak.

Pokud máme srovnávací studii (komparaci) tak musíme napsat, co budeme srovnávat a přesně to vymežit. Hlavně musíme srovnávat, to, co srovnat jde (nemůžeme srovnávat právní režim Antarktidy s exekucí, že...).

V této části nebo v dalším odstavci úvodu by se hodilo zmínit také metodu sběru dat. Analyzovali jsme dokumenty? Jaké? Nebo jsme dělali rozhovory? S kým, proč a jak? Nebo jsme měli dotazníky? Jak byly sestaveny a kdy jsme dělali výzkum? Byli jsme v archívu nebo využívali svědectví? Jednoduše napíšeme, odkud máme informace, jak jsme je získali a jak jsme je zpracovali.

Pak následuje část, kde představíme a kriticky zhodnotíme nejdůležitější zdroje. „Kriticky zhodnotíme“ znamená, že uvedeme jejich přednosti a nedostatky v kontextu naší práce. Takže např.: „*Pro sepsání první kapitoly byla nejpřínosnější monografie Jana Nováka (2009), který do hloubky rozebírá působení směrnice. Jeho publikace však opomíjí některé významné aspekty, jako např.* „ (Ano, abychom mohli něco takového napsat, skutečně zmiňované dílo musíme znát a trochu o něm popřemýšlet).

Nebojte, už jsme skoro na konci úvodu. Tam je prostor pro uvedení překážek při psaní práce. Nepište ale, že překážkou bylo blbě zadané téma, nedostatek času, krátký rozsah práce nebo to, že jste líní a hodně prokrastinujete. Zde píšeme neosobní důvody. Např. že na zadané téma je nedostatek aktuální literatury (ne že žádnou nemůžeme najít), nebo že se nám nepodařilo získat některá data a podobně.

Nabízí se také prostor pro poděkování některým lidem. Např. odborníkům, které jste konzultovali, někomu kdo Vám umožnil přístup do databáze a podobně. Neděkujte výrobcům čokolád a energy drinků, domácím mazlíčkům, tetičkám, strýčkům a podobně. Rodiče a partneři jsou na hraně. Ale děkovat individuálně celé rodině působí neprofesionálně a takový dojem zanechat nechceme...

Takže si to shrňme: představit téma práce, cíle práce, výzkumné otázky, představit strukturu, metodologii, kritické zhodnocení zdrojů + další věci. Samozřejmě, některé z těch věcí, budu vědět až nakonec, takže se k úvodu vrátím a vylepším ho. Z toho všeho vyplývá, že úvod bude delší. A fakt se nemusíte bát přesáhnout jednu stranu. Bonus je, že úvod se počítá do délky práce. A úvod se píše lépe, než práce samotná. Teda, když se to naučíte...

Úvod mám a co dál?

Pak už píšeme vlastní práci, která by měla být členěna do kapitol. Přiměřeně. Kapitoly by měly být přiměřeně dlouhé. To znamená mít přiměřený počet odstavců, které jsou tvořeny přiměřeným počtem vět (sakra, kolik je ale přiměřeně?). Upřímně? Nevím...

Ale vím, že 1) přiměřený odstavec má být asi na 5 až 12 řádků a neměl by být tvořený jen jednou větou. 2) Přiměřená kapitola by měla mít několik odstavců, určitě delších než jednu stranu. 3) Určitě nemůžu mít odstavec, který je na dva řádky a určitě nemůžu mít kapitolu, co má jen jeden nebo dva odstavce.

Takže pokud mám např. seminárku na 12 stran a z toho mi sežere dvě stránky úvod a jednu stránku závěr (ano, i ten se do délky počítá), tak mi jich zbývá devět. Ideální by bylo tedy práci členit na dvě, tři kapitoly. V závislosti na tom, co zrovna děláte: např. jedna kapitola teorie, druhá aplikace na praxi. Jedna kapitola obecně, druhá kapitola konkrétně. Jedna kapitola teorie, druhá kapitola aplikace v Česku, třetí kapitola aplikace na Slovensku. Rozumíme si? Každá kapitola, začíná na nové stránce (ano, je to plýtvání místem, ale týká se to kapitol, nikoliv podkapitol).

Takže nad strukturou práce je dobré trochu popřemýšlet a zhruba si ji rozvrhnout, než začnu psát. Pak se totiž může stát, že 8 stran vystřílím na teorii a zbude mi 1 stránka na praxi a taková práce je nevyvážená. Think before you write! Ušetří to práci.

Jo, a ještě jedna věc. Délka práce se měří na počet slov nebo stran. Pokud jde o slova, počítají se i ty v poznámkách pod čarou. Do délky práce se počítá úvod, stať (jednotlivé kapitoly) a závěr. Nepočítá se tam titulní strana, čestné prohlášení, obsah, seznam zdrojů a přílohy. Pokud je práce zadána v počtu stran, myslí se normostrana. Jedna normostrana je 1800 znaků, včetně mezer (jinak by si každý ten počet stran vyřešil jinak, např. 20 písmem a řádkováním 2,0 a seminárka by byla raz dva. Btw, standard řádkování je 1,5). Zvykem bývá odsadit první větu odstavce (tak jak je to výjimečně i u tohoto).

Co styl psaní?

O.k., tahle příručka není úplně dobrým příkladem, jaký styl zvolit při psaní seminárky. Pravdou je, že seminárka musí být psána odborným jazykem, velmi spisovnou češtinou. Odborný jazyk (ale zase to nepřehánět, i odborný text má být srozumitelný) je v akademickém podání velice suchý, sterilní, bez emocí a prostě nuda. Ani nemůžeme používat různá přirovnání a jinotaje, neusilujeme o asonance, aforismy, hyperboly a podobně. Věty typu: „*Evropské právo prosvítá do národního práva jako zlatavé slunce na letní obloze, když proniká do křišťálového jezera*“ do seminárky nepatří. Ano, na středních školách v hodinách češtiny nás učili, že se máme snažit jazyk používat ve své nejkrásnější poetické variabilitě, aby vynikl. Na to ale zapomeňte. Básničky a prózu si pište doma.

Jaký styl tedy použít? Existují tři, doporučuji jeden. A to psát neutrálně: *„Tato práce je členěna...“*. *„Juan Linz (2001) přináší definici“*. *„Třetí argument poukazuje na fakt, že...“*.

Pak jsou styly méně vhodné, nikoliv však chybné. Je to tzv. autorský plurál, psán z pohledu „my“. Tedy: *„V této práci si představíme, jaký přínos může mít mediace pro řešení sporů v oblasti ...“* Je to takový průvodcovský styl, které je řadě studentů blízký. Ovšem působí to trochu divně, když autorem je jeden člověk, který píše „my“. My, Karel IV., král český a císař římský... asi tak (ano, připouštím, je rozdíl mezi autorským plurálem, často zaměňovaným za plurál skromnosti a majestátním plurálem nebo i plurálem inkluzívním ale mám pocit, že první možnost je lepší).

Pak se ještě často můžeme setkat s tzv. „Ich formou“, která občas může evokovat určitou osobní zaujatost. To při psaní odborných textů může být na potíž: *„Jako téma práce jsem si zvolil problematiku exekucí na Mostecku, jelikož pocházím z chudé rodiny, která čelí několika exekucím“*. Vlastní zkušenost je fajn, ale neměli bychom ukázat zainteresovanost. Občas může Ich forma působit sebestředně: *„Ve své práci jsem se rozhodla zkoumat problematiku rozvodu, protože se o toto téma dlouhodobě zajímám a vypracovala jsem si vlastní statistiku“*. Jde to zkrátka napsat s menším důrazem na sebe.

Jakou formou mám psát?

Dobrá otázka (proto jsem si ji taky sám položil). Ne, ale vážně. Akademický text se skládá ze čtyř prvků: 1) Obecně známé informace, 2) vlastní myšlenky autora 3) nepřímé citace a 4) přímé citace. V každém textu tyto čtyři prvky najdete.

Obecně známé informace nemusí být obecně známé (cože?). Jednoduše u nich předpokládáme, že průměrně vzdělaný člověk by je měl vědět. Jako např. že Poslanecká sněmovna má 200 členů, nebo že Václav Havel zemřel 18. 12. 2011 (to jako fakt, až tak konkrétní informace?). Ano, zhruba všichni vnímají a vzdělání tuší, že to tak bylo. Navíc to jde snadno dohledat.

Nemusíme podkládat zdroji ani naše vlastní myšlenky. Taky není důvod, když jsou naše a prezentujeme je v naší práci. Naše myšlenka by však měla být vždy rozpoznatelná a odlišitelná od zbytku textu. Proto začíná např. slovy: „*Je možné se domnívat, že*“. „*S tímto tvrzením je možné nesouhlasit ze dvou důvodů...*“. I vlastní myšlenky bychom měli podkládat fakty a odkazovat u nich na zdroj.

To co vždy podkládáme, jsou přímé a nepřímé citace. Přímá citace doslova a do písmene přenáší jiný text do naší práce. Poznáme ji tak, že je celá v uvozovkách a dává se do kurzívy. Na konci vždy musí být odkaz na zdroj. Např. když český politik a filozof Jan Sokol uvedl: „*V blízkovýchodních zemích jsou stovky, možná tisíce fanatiků, ale jsou tam miliony normálních lidí. Pokud se podaří jim pomoci udělat si pořádek doma, tak tam rádi zůstanou. Dělení na říše dobra a zla je nebezpečné.*“ (Sokol 2008: 36). Jednoduše, převezmeme celý text slovo od slova do naší práce.

Ale pozor! Přímá citace má své zvláštní využití. Nikdy ji nepoužíváme proto, abychom si usnadnili práci a polepili seminárku z přímých citací. Přímá citace se používá, když a) dokumentuje nějaký historický výrok, b) vyjadřuje něco, co nemůže být zjednodušeno nebo parafrázováno, jinak by se zkreslila původní informace, c) když vyjadřujeme něčí názor nebo za d) když chceme oživit text. Přímá

citace se tedy vyskytuje vzácně a měla by tvořit asi tak 10-15 % textu. Zároveň, odstavec by neměl nikdy začínat nebo končit přímou citací.

Hlavním stavebním kamenem každé práce je nepřímá citace (jednoduše opíšeme vlastními slovy, shrneme, poukážeme na to, co napsal již někdo jiný). Nepřímou citaci poznáme tak, že začíná slovy: „Dle Petra Nováka ...“, „Jak poukazuje Jan Černý ...“, „Dana Svobodová a kol. ve svém článku s názvem...“, „jak shrnuje...“, „XY podotýká...“. Jednoduše vlastními slovy napíšeme, o čem informuje někdo jiný. Přičemž to můžeme shrnout, zhustit, parafrázovat, rozvinout, srovnat a podobně.

Odkaz uvádíme vždy u přímých a nepřímých citací. Také když uvádíme nějaká tvrdá data (čísla, statistiky, procenta). Když odkazujeme na něčí práci nebo něčí názor. Z textu musí být patrné, odkud informace pochází. Odkazuje se buď v textu pomocí kulatých závorek (Novák 2018: 34). Nebo pomocí poznámek pod čarou.¹ Tam můžete také vkládat drobná vysvětlení.

Tabulky, grafy, obrázky

Tabulky, grafy a obrázky jsou fajn a dokážou zabrat nějaké místo v práci. Ale nepřehánějte to. Pokud jich je víc, je dobré je dát do přílohy. Na tabulku, graf nebo obrázek bychom měli odkázat v textu.

Samozřejmě každá tabulka, graf nebo obrázek mají svůj název. Tyto vložené objekty jsou zarovnané na střed a hned pod nimi je nutné uvést zdroj. Vždy se snažte tyto prvky okomentovat a interpretovat (čtenář by měl tušit, proč se tam najednou objevil graf a co z toho grafu vyplývá).

¹ Přes Word: Odkazy, vložit pozn. pod čarou.

Psaní závěru

To je už jednoduchá záležitost. Znovu zhruba v jednom nebo dvou odstavcích představíme téma práce (ano, opakuje se to, protože už jsme to psali v úvodu). Závěr je něco jako „zrcadlo úvodu“. Když si přečtu úvod tak vím, o čem práce bude, když si přečtu závěr, vím, o čem práce byla a k čemu výzkum došel. Prosím Vás, závěr nepište jako shrnutí, co jste dělali v které kapitole.

V závěru znovu zmíníme naše výzkumné otázky a uvedeme na ně odpověď To nejpodstatnější, co jsme vyzkoumali. V závěru bychom neměli uvádět nové informace, které jsme předtím v práci nezmínili a neřešili. To co uvést můžeme je doporučení pro další výzkum. V průběhu psaní totiž můžeme narazit na něco zajímavého, čemu se věnovalo jen málo lidí a můžeme tak inspirovat někoho k napsání další práce.

Seznam pramenů a literatury

Za závěrem se zpravidla nachází „Seznam pramenů a literatury“. Pramen je jedinečný zdroj informací (Výroční zprávy, svědectví, archivní zápisy atd.). Literatura je prakticky všechno, s čím už někdo pracoval před námi (hlavně knížky, sborníky, články akademických časopisů). Zdroje zapisujeme podle citační normy dané fakulty. Každý typ zdroje má svůj styl zápisu. Seřazujeme je podle abecedy. Pokud zdrojů máme hodně, můžeme je rozdělit do kategorií. Např. zákony a judikatura, články, monografie, elektronické zdroje.

A co dál?

Práci nechat chvíli uležet, pak si znovu přečíst, doladit úvod, opravit chyby. Nejlepší je dát práci přečíst někomu jinému (každý máme trochu jiný mozek a některé chyby nevidíme). Pak už vytisknout a

svázat. Mě to stačí kancelářským koníkem sepnout vlevo nahoře. Jasně, plastový obal vypadá dobře, ale myslíme zase na přírodu. Proto nabádám studenty používat recyklovaný papír a nebát se tisknout na obě strany.

Hlavně práci včas odevzdejte. Počítejte s tím, že chvíli bude trvat, než si ji Váš učitel přečte (ne, fakt nečekáme u mailu zrovna na tu Vaši práci, abychom ji mohli co nejrychleji opravit a dát Vám ještě ten samý večer vědět výsledek). Může to trvat i několik týdnů a navíc Vám vyučující může práci vrátit a požadovat přepracování. Takže se to natáhne na delší dobu, než jste si původně mysleli. To může být problém, pokud se například zavírá STAG, AIS, UIS nebo jak se systém jmenuje.

Práci mi vrátil k přepracování

To se stává, asi něco bylo špatně. Často studenti dělají ty samé chyby (zase). Takže si projděte následující „Checklist“ a vychyptejte chyby. To můžete udělat i ještě předtím, než práci odevzdáte poprvé:

Formální náležitosti

1. Není práce plagiát, že? Možnost kontroly přes www.odevzdej.cz
2. Je titulní strana podle směrnice děkanky/děkana o psaní závěrečných prací?
3. Je součástí práce čestné prohlášení? Podepsal/a jsem čestné prohlášení?
4. Je v práci automaticky generovaný obsah?
5. Je práce dostatečně dlouhá ($\pm 10\%$, počítá se úvod, stať, závěr i poznámky pod čarou)?
6. Jsou všechny odkazy zpracovány podle směrnice o odkazování na zdroje?
7. Mám všechny přímé citace v kurzívě, v uvozovkách, a mám u nich uveden zdroj, ze kterého pochází?

8. Jsou odkazy na zdroje všude tam, kde mají být? Mám všechna tvrzení podložena důkazy, tj. fakty?
9. Mám správně gramatiku a v práci se nevyskytují hrubky a zbytečné překlepy?
10. Správně čísluji kapitoly (seznam zkratk, úvod, závěr a seznam zdrojů se nečísluje)?
11. Mám správně dlouhé odstavce (odstavec, který má méně než 5 řádků, je zbytečný, stejně tak kapitola nebo podkapitola, která má jeden nebo dva odstavce)?
12. Mám v práci dostatek zdrojů (zadané minimum zdrojů je fakt minimum, tedy známka E)?
13. Mám v práci dostatek cizojazyčných zdrojů?
14. Je v práci seznam pramenů a literatury?
15. Mám číslování stránek?
16. Obsahuje práce úvod, ve kterém je vymezení tématu (časové, obsahové, geografické), jsou zde stanoveny cíle práce, výzkumné otázky/hypotézy, představena struktura práce a logika výstavby jednotlivých kapitol? Je v úvodu kritický rozbor jednotlivých pramenů a literatury, se kterými pracuji? Je zhodnocen jejich přínos pro mou práci? Jsou součástí metodologická východiska práce, popřípadě jiné podstatné informace, které by v úvodu měly být uvedeny?
17. Obsahuje práce závěr, který shrnuje celou práci (nepřináší nové informace)? Jsou v závěru odpovědi na všechny řešené výzkumné otázky/hypotézy? Popřípadě jsou představeny nové možnosti výzkumu dané problematiky?
18. Podíval/a jsem se na ČSN 016910 a mám představu o tom, jaký je rozdíl mezi pomlčkou – a spojovníkem -, jak správně používat % a §, popřípadě další znaky?

Obsahové náležitosti

1. Je práce stylisticky správně a psána odborným jazykem? Nejsou tam náhodou nějaké žurnalisty nebo slohové útvary, které se tam nehodí?

2. Skutečně v práci provádím analýzu (nejedná se pouze o kompilát právní úpravy nebo popis)?
3. Navazují mi věty a odstavce logicky na sebe? Jak spolu souvisí jednotlivé části práce?
4. Řeším skutečně v textu definovaný problém nebo odbíhám do jiných oblastí?
5. Mám všechny své argumenty a názory podložené kvalitními daty (nenapíšu pouze to, co si myslím, ale také zdůvodním proč si to myslím)?
6. Reagoval/a jsem na všechny připomínky a doporučení, které jsou v opravené práci uvedeny?

Doporučené zdroje

Přestože tato práce vychází především z vlastní zkušenosti, rád Vám doporučím některé zdroje. Které Vás třeba naučí psát kvalitní texty nebo rychle číst. Např. desítky stránek za hodinu. A to se hodí...

Šanderová, Jadwiga (2005) *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: Slon.

Zbíral, Robert (2009) *Příručka psaní seminárních a jiných VŠ odborných prací*. Praha: Linde.

Newton, Kennet (2008) *Jak interpretovat text: kritický úvod do teorie a praxe literární interpretace*. Olomouc: Periplum.

Eco, Umberto (1997) *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votabia.

PS: Díky skvělé kolegyni Dr. Petře Měšťánkové za komentáře. Fakt mi pomohly.